

ta BAK

De jaarlijkse Werelddag van de stedenbouw stond in 2018 volledig in het teken van 'urban sprawl'. Aanleiding was de studie die VITO het voorbije jaar in opdracht van het Departement Omgeving uitvoerde en die de maatschappelijke kosten van de stijgende verstedelijkingsgraad in Vlaanderen becijferde (zie elders in dit nummer).

Is zoiets nog nodig, nu allang bewezen is dat ons ruimtegebruik niet meer te vergoelijken valt? Blijkbaar wel, want ook al zijn volgens een aantal experts 'de geesten rijp voor een ommekeer'¹, de Vlaming blijft onverstoord open ruimte aansnijden om zijn huis-met-tuin te bouwen.

'Aanschouwt eer ge bouwt', een van de workshops tijdens de Werelddag, boog zich dan ook over de vraag: hoe krijg je zo'n diepgeworteld woon- en bouwgedrag gecorrigeerd? Hans Leinfelder modereerde.

STEEEN

Hoe raak ik van mijn ruimteverbruik af?
Een workshop rond het afleren van slechte gewoonten

HANS LEINFELDER [DOCENT FACULTEIT ARCHITECTUUR - P.PUL ONDERZOEKSGROEP, KU LEUVEN]
KOEN RAEYMAEKERS [HOOFDREDACTEUR RUIMTE]

Voor we een overzicht geven van wat er in de workshop zoal naar boven kwam, citeren we even de auteurs van de nota 'Naar een Marshallplan tegen urban sprawl'² die werd opgesteld in het kader van de Werelddag. Zij pleiten immers voor een grootschalige communicatie- en sensibiliseringscampagne rond urban sprawl.

'Een omslag in ons denken over sprawl is slechts haalbaar wanneer we burgers en bedrijven informeren en betrekken en daarbij rekening houden met socio-economische, klimatologische en socio-culturele aspecten. Het einddoel is de burger overtuigen om ook zijn/haar eigen bijdrage te leveren door niet langer te dromen van de zoveelste nieuwe alleenstaande en afgelegen woning, maar door compacter en gelaagder te bouwen, door (bij-)gebouwen af te breken en verhardingen in de tuin te slopen. We moeten vandaag komaf maken met de padafhankelijkheid van de voortschrijdende suburbanisatie.

We kunnen dan ook niet om het belang van sensibilisering door uitgebreide en volgehouden communicatie heen, waarbij alle politici consequent mee het verhaal uitdragen.'

'Aanschouwt eer ge bouwt'

De gemiddelde Vlaming ligt helemaal niet wakker van de nadelige gevolgen van zijn woongedrag: de lintbebouwing groeit nog steeds, zonevreemde woningen worden verbouwd/uitgebreid/herbouwd en nieuwe verkavelingen blijven in trek. Hoe kan dat tij gekeerd worden? Moderator Hans Leinfelder vond inspiratie voor de workshop in twee hoeken: de mix van strategieën achter de succesvolle antirookcampagne van de voorbije decennia en de recente communicatiemodellen uit de wereld van de sociale marketing.

Sigaretten en *sprawl*? Niet eens zo'n vreemde associatie: net als roken is ook verspreide verstedelijking schadelijk voor onze gezondheid... Je kan in het hiernavolgende verhaal op een paar plaatsen het woord 'tabak' dan ook moeiteloos met 'baksteen' verwisselen. Maar hoe zou je een gelijkaardige overheidscampagne rond urban sprawl kunnen opzetten?

Op zoek naar ruimte voor sloop

Om het kader te schetsen waarbinnen die ruimtelijke 'gezondheids campagne' zich zou afspelen, lanceerde Hans Leinfelder tijdens de workshop eerst een paar ideeën uit een recente paper die hij voor de Plandag 2018 schreef over het terugschroeven van urban sprawl:

"Omdat ons huidig ruimtegebruik ondertussen blijkbaar al is geëvolueerd van die veelbesproken zes hectare per dag naar acht hectare, is het niet erg waarschijnlijk dat het vooropgestelde nul-verbruik in 2040 wordt gehaald. Misschien moeten we dan ook vandaag al dingen beginnen af te breken, ruimtebeslag weg te nemen, om op andere, beter gelegen plaatsen bijkomend ruimtebeslag te creëren. Daardoor ontstaat een verevening, een soort nul-operatie dus. Om niet te bruuskeren, kunnen we in een eerste stap focussen op leegstaande of ondergebruikte constructies in de open ruimte.

Een tweede stap is er dan eerder één naar de overheid toe: creëer een schaarste aan bouw mogelijkheden. Vandaag bestaat er immers een overaanbod op het gewestplan, met een bijkomende generieke mogelijkheid tot verdichting in oude verkavelingen als gevolg van de codextrein. Op het gewestplan is er bovendien geen enkele bouwhoogtebeperking, waardoor de overheid ook geen stok achter de deur heeft om te zeggen: als hier hoger wordt gebouwd, moet dat verevend worden door niet te bouwen op een andere plaats. Verhandelbare ontwikkelingsrechten zullen in Vlaanderen daarom moeilijk voet aan de grond krijgen.

¹ o.a. Erik Grietens (Bond Beter Leefmilieu) in De Standaard van 11 november. http://www.standaard.be/cnt/dmf20181210_04024091?fbclid=IwAR1kzblMUKR2OgRFONnJJUQJijoF5BREKoBDFafTpDi7J-HF7Qf4Eil7Fjw
² Zie [www.vrp.be > activiteiten > Werelddag stedenbouw 2018](http://www.vrp.be/wp-content/uploads/2018/12/VRP_werelddag2018-5.pdf?x33729). https://www.vrp.be/wp-content/uploads/2018/12/VRP_werelddag2018-5.pdf?x33729